LATVIJAS NACIONĀLAIS
SIMFONISKAIS ORĶESTRIS

ELGARS, GRĪGS UN PĒTERSONA JAUNDARBS

ELGAR, GRIEG AND PĒTERSONS' NEW WORK

2022. gada 25. martā Lielajā ģildē

DITA KRENBERGA – flauta | flute
OSKARS BOKANOVS – kontrabass | double bass

Diriģents | Conductor
ATVARS LAKSTĪGALA

Koncerts tiešraidē Latvijas Radio 3 "Klasika"
Concert broadcast on Latvian Radio 3 *Klasika*

I DAĻA | PART I

EDVARDS GRĪGS (*Grieg*, 1843–1907)
Orķestra svīta "Pērs Gints", op. 46 | Orchestral suite *Peer Gynt*, op. 46 (1888)

I. "Rīts" | *Morning Mood – Allegro pastorale*
II. "Ozes nāve" | *Death of* Åse *– Andante doloroso*
III. "Anitras deja" | *Anitra's dance – Tempo di Mazurka*
IV. "Kalnu karaļa alā" | *In the Hall of the Mountain King – Alla marcia e molto marcato*

15 min.

KRISTAPS PĒTERSONS (1982)
Koncerts flautai, kontrabasam un orķestrim (pirmatskaņojums) |
Concerto for flute, double bass and orchestra (premiere)

I. –
II. –
III. –

II DAĻA | PART II

EDVARDS ELGARS (*Elgar*, 1857–1934)
Variācijas par paša tēmu ("Enigma"), op. 36 |
Variations on an Original Theme (Enigma), op. 36 (1899)

Tēma | Theme – *Andante*

I. "C.A.E." – *L'istesso tempo*
II. "H.D.S-P" – *Allegro*
III. "R.B.T." – *Allegretto*
IV. "W.M.B." – *Allegro di molto*
V. "R.P.A." – *Moderato*
VI. "Ysobel" – *Andantino*
VII. "*Troyte*" – *Presto*
VIII. "W.N." – *Allegretto*
IX. "Nimrod" – *Adagio*
X. Intermezzo: "Dorabella" – *Allegretto*
XI. "G.R.S." – *Allegro di molto*
XII. "B.G.N." – *Andante*
XIII. Romanza: "***" – *Moderato*
XIV. Finale: "E.D.U" – *Allegro presto*

30–40 min.

Kultūras ministrija
VALSTS KULTŪRKAPITĀLA FONDS
Garage demokrātiskā vīna bārs
NEIBURGS
ir
DELFI
3 Latvijas Radio Klasika
EuroPark
MŪZIKAS SAULE

GRĪGS UN PĒRS

“”Pērs Gints” top lēni,” tā komponists 1874. gada augustā vēstulē paziņo Ibsenam, “un nav iespējams, ka pabeigšu to līdz rudenim. Tas ir šausmīgi sarežģīti paveicams darbs”.

Pieņemot izaicinājumu komponēt mūziku lugai, šķiet, pats Grīgs nebija gatavs tam, cik laikietilpīgi tas būs. Viņš allaž šķendējās, ka teātris un Ibsens strikti norādījuši numuru hronometrāžu un secību, tādējādi nevienā brīdī neļaujot komponēt pēc sava prāta. Rudenī jau arī pabeidza – pēc gada. Vēl dažus mēnešus vēlāk, 1876. gada 24. februārī, kādā Kristiānijas teātrī (tagad – Oslo) notika pirmizrāde.

Jāpiemin, ka ar pirmizrādi darbs pie mūzikas nebeidzās. Patiesībā tikai 1908. gadā (gadu pēc komponista nāves) tika izdoti pēdējie lugas muzikālie risinājumi – kopskaitā 23 numuri, kuru kopējā hronometrāža pietuvojas 90 minūtēm. Visam pa vidu – 1888. un 1893. gadā – Grīgs apkopo astoņus numurus divās orķestra svītās, daļu izkārtojumā nepievēršot lielu uzmanību lugas sižeta secīgumam. Pirmo no svītām arī klausāmies šovakar.

PĒTERSONS

Kādā nejauši uzietā koncertaprakstā komponista un kontrabasista Kristapa Pētersona partitūras raksturotas kā “izsmalcinātas koncepcijas ar noslēpumainības auru”. Kāds cienījams muzikologs runā par Pētersona mūzikas “demokrātiskumu”, savukārt mūziķi pasvītro, ka autora mūzikas izteiksmes līdzekļi “vienmēr ir pamatoti, atklājot dziļu, saturisku jēgu”.

Klasiskā koncertcikla uzbūvē opusā ietērpts skaidrs vēstījums konkrētam adresātam. Tas attēlots Morzes kodā, ko šodien gan netulkosim, atstājot iespēju izpildīt mājasdarbu katram pašam. Starp solistiem un orķestri nav cīņas, kā tas nereti izpaužas gadsimtiem senajā koncertēšanas tradīcijā – komponists lēmis par labu līdzāspastāvēšanai.

ELGARS UN ENIGMA

1898. gada oktobra vakars. Aiz muguras gara darba diena, ko Edvards Elgars pavadīja, skolojot jaunos mūziķus un šo padarīšanu raksturoja kā "dzirnakmens griešanu ar izmežģītu plecu". Aizdedzis cigāru, apsēdies uzspēlēt klavieres. Pats komponists atsaucis atmiņā, ka juties mierīgs un pat viegli sapņains. Relaksēto brīdi pārrāvusi Alises sajūsma par vīra neapzināto skaisto melodiju. Iespējams, ja ne sieva, tad nebūtībā un sapnī būtu palikusi Elgara slavenā opusa variāciju tēma.

Skaņdarba tapšana sākotnēji norisinājusies "humora garā un turpinājusies dziļā nopietnībā". Arī tēmas apakšnosaukums "Enigma", ko it kā ar zīmuli parakstījis nevis pats Elgars, bet mūzikas izdevējs un komponista draugs Augusts Jēgers (tas pats, kura tēls caurstrāvo Devīto variāciju), komponista atmiņu stāstos ieguvis tumšu nokrāsu bez īpašiem skaidrojumiem. Runā, ka noslēpumu, kas slēpjas variāciju tēmā, zinājuši vien pats Elgars, viņa sieva Alise un Jēgers. Varbūt citiem nemaz to zināt nevajag – tā, pārfrāzējot komponistu.

Savukārt variācijās uzburtas komponistam tuvu stāvošu personu raksturainas:

I. **C.A.E.**: Karolīna Alise Elgara, komponista sieva;
II. **H.D.S-P.**: Hjū Deivids Stjuarts-Pauels, labi zināms pianists-amatieris, izcils kamermūziķis;
III. **R.B.T.**: Rihards Baksters Taunšends, grāmatu autors un Viljama Mīta Beikera svainis;
IV. **W.M.B.**: Viljams Mīts Beikers, Hasfīldas muižnieks, Doras Penijas onkulis;
V. **R.P.A.**: Ričards Penrouss Arnolds, pianista-amatiera Metjū Arnolda dēls;
VI. **Ysobel | Izabela**: Izabela Fitona, Elgara alta spēles audzēkne;
VII. **Troyte | Troits**: Artūrs Troits Grifits, arhitekts un viens no komponista tuvākajiem draugiem, variācijā atainotas viņa vājās klavierprasmes;
VIII. **W.N.**: Vinifreda Norburija, Vorčesteras filharmonijas biedrības sekretāre;
IX. **Nimrod | Nimrods**: Augusts Johanness Jēgers, mūzikas izdevējs, redaktors un komponista tuvs draugs. Variācija it kā ieskicē abu diskusiju par Bēthovena mūzikas lēnajām daļām;
X. **Dorabella**: Dora Penija, Elgara draudzene. Viņas stostīšanās maigi parodēta koka pūšaminstrumentu partijās;
XI. **G.R.S.**: Džordžs Sinklērs, Herfordas katedrāles ērģelnieks, lai gan variācija netieši attēlo Sinklēra suņa, buldoga Dena peldi upē, kurā tas nejauši iekritis;
XII. **B.G.N.**: Bezils Nevinsons, neprofesionāls čellists, ar ko Elgars un Hjū Deivids Stjuarts-Pauels muzicējuši vienā kameransamblī;
XIII. ***: iespējams, variācija veltīta lēdijai Marijai Laigonai, vietējā mūzikas festivāla sponsorei. Variācijā klarnete citē Mendelszona opusu "Mierīgā jūra un plaukstošais ceļojums";
XIV. **E.D.U.**: variācija – pašraksturojums.

Partitūras beigās Elgars citējis 16. gadsimta dzejnieku Torkvato Taso: "Es ilgojos pēc vairāk, ceru uz mazumiņu un neprasu neko."

Tekstus sagatavoja Baiba Santa VANAGA

GRIEG AND PEER

"***Peer Gynt*** progresses slowly," the composer writes to Ibsen in August 1874, "and there is no possibility of having it finished by autumn. It is a terribly unmanageable subject."

In accepting the challenge to compose music for the play, Grieg himself seems to have been unprepared for how time-consuming it would be. He always complains about the strict instructions given by the theatre and Ibsen as to the duration of each number and its order, thus never allowing him to compose as he wanted. Grieg does finish it in autumn, only a year later. The play premieres after a few months, on 24 February 1876, at Christiania Theatre (now Oslo).

It should be noted that the work on the music does not end with the premiere. In fact, it is not until 1908 (a year after the composer's death) that the last parts of the score are published – 23 movements with the total duration close to 90 minutes. What is more, in 1888 and 1893, Grieg extracts eight movements into two orchestral suites (without paying much attention to the sequence of the plot in arranging them). The First Suite shall be performed to you tonight.

PĒTERSONS

In an unrelated concert description, the scores of composer and double bassist Kristaps Pētersons are described as "sophisticated concepts with an aura of mystery". A respected musicologist speaks of the "democratic" nature of Pētersons' works, while musicians emphasise that his means of musical expression are always chosen wisely, revealing deep, meaningful content.

According to the classical structure of a concert cycle, the opus contains a clear message for a specific audience. This is depicted in Morse code, which we will not translate today, allowing everyone to decipher it on their own. There is no antagonism between soloists and the orchestra, as is traditionally the case, instead the composer has decided in favour of coexistence.

ELGAR AND *ENIGMA*

An evening in October 1898. It is the end of a long workday of teaching young musicians, a task Elgar describes as "turning a grinding-stone with a dislocated shoulder". After lighting a cigar, he sits down to play the piano. The composer recalls feeling soothed and even slightly dreamy that night. The relaxed moment is interrupted by Alice's delight at the beautiful melody her husband has unconsciously produced. If not for his wife, the theme of Elgar's famous Variations might have remained nothing more than a dream disappearing into nothingness.

The work was initially written "in a spirit of humour and continued in deep seriousness". Even the subtitle *Enigma*, signed in pencil supposedly not by Elgar himself but by the publisher and friend of the composer Augustus Jaeger (whose image permeates the Ninth Variation), takes on a dark tone in the composer's memoirs, even though he does not provide any particular explanation. It is said that only Elgar himself, his wife Alice, and Jaeger knew the secret behind the theme of the variations. To paraphrase the composer, maybe no one else is supposed to know it.

Meanwhile, the Variations depict people close to the composer:

I. **C.A.E.**: Caroline Alice Elgar, the composer's wife;
II. **H.D.S-P.**: Hew David Steuart-Powell, a well-known amateur pianist and a great player of chamber music;
III. **R.B.T.**: Richard Baxter Townshend, an author of books and brother-in-law of William Meath Baker;
IV. **W.M.B.**: William Meath Baker, squire of Hasfield and uncle of Dora Penny;
V. **R.P.A.**: Richard Penrose Arnold, son of the poet Matthew Arnold and an amateur pianist;
VI. **Ysobel**: Isabel Fitton, a viola pupil of Elgar;
VII. **Troyte**: Arthur Troyte Griffith, an architect and one of Elgar's firmest friends, the Variation mimics his incompetence on the piano;
VIII. **W.N.**: Winifred Norbury, a secretary of the Worcester Philharmonic Society;
IX. **Nimrod**: August Johannes Jaeger, a music publisher and editor and a close friend of Elgar's. The Variation refers to a discussion between the two about the slow movements of Beethoven's music;
X. **Dorabella**: Dora Penny, Elgar's friend whose stutter is gently parodied by the woodwinds;
XI. **G.R.S.**: George Sinclair, organist of Hereford Cathedral, although the Variation is inspired by his bulldog Dan accidentally falling into the river and swimming out of it;
XII. **B.G.N.**: Basil Nevinson, an amateur cellist who played chamber music with Elgar and Hew David Steuart-Powell;
XIII. ***: possibly, Lady Mary Lygon, a sponsor of a local music festival. The clarinet quotes a phrase from Mendelssohn's *Calm Sea and Prosperous Voyage*;
XIV. **E.D.U.**: a self-portrait of the composer.

At the end of the score, Elgar quotes the 16th century poet Torquato Tasso: "I essay much, I hope little, I ask nothing."

Texts prepared by Baiba Santa VANAGA

DITA KRENBERGA no 2006. līdz 2018. gadam bija LNSO flautu grupas koncertmeistare. Jau no 11 gadu vecuma – daudzu starptautisku konkursu dalībniece un laureāte. Lielās Mūzikas balvas 2000 ("Par izcilu sniegumu izpildītājmākslā") un 2017 ("Gada koncerts" – 25. Liepājas Starptautiskais zvaigžņu festivāla atklāšanas koncerts) ieguvēja. 2009. gadā saņēmusi Valsts augstāko apbalvojumu – Triju Zvaigžņu ordeni par spilgtu devumu mūzikā un nopelniem Latvijas vārda popularizēšanā pasaulē. Kopš 2011. gada – Pētera Vaska fonda locekle. Aktīva soliste un kamermūziķe, vairāku latviešu opusu flautai pirmatskaņotāja. No 2018. gada pasniedz flautas spēli PIKC Emīla Dārziņa mūzikas skolā, vada meistarklases Starptautiskajos jauno mūziķu meistarkursos Siguldā, kā arī citur Latvijā un pasaulē.

Flautas spēli apguvusi JVLMA profesora Imanta Sneibja klasē, studējusi pie pasaulslaveniem flautistiem – Džeimsa Golveja, Orela Nikolē, Alēna Mariona. Saņēmusi Leonarda Bernsteina stipendiju Bostonas simfoniskā orķestra kursos Tenglvudas Mūzikas centrā no 1989. līdz 1990. gadam. Tur sadarbojusies ar maestro Leonardu Bernsteinu, Seidži Ozavu, Jojo Ma un citiem.

OSKARS BOKANOVS ir Latvijas Nacionālā simfoniskā orķestra kontrabasu grupas koncertmeistars kopš 2017. gada. Docētājs Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā. Vairāku starptautisku konkursu laureāts. Studiju laikā ieguvis JVLMA un *Swedbank* Gadabalvu jaunajam mūziķim 2014.
Bijis Latvijas Nacionālās operas un baleta orķestra mūziķis. Kamerorķestra *Kremerata Baltica* sastāvā muzicējis ar Gidonu Krēmeru, Martu Argeriču, Mišu Maiski, Mario Brunello un citiem. Spēlējis solo ar *Sinfonia concertante* un JVLMA simfonisko orķestri. Starpžanru muzikālās apvienības *Arcandela* mūziķis, Rīgas kontrabasu kvarteta dibinātājs un dalībnieks.

Mūziķa gaitas sācis kā čellists Emīla Dārziņa mūzikas vidusskolā. Kontrabasa spēli sākotnēji apguvis pie Eināra Upatnieka, izglītoties turpinājis Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā Sergeja Brīnuma kontrabasa spēles klasē. Maģistra grādu ieguvis Leoša Janāčeka Brno Mūzikas augstskolā, kur mācījās pie Miloslava Jelineka.

ATVARS LAKSTĪGALA no 2010. līdz 2017. gada bija Liepājas Simfoniskā orķestra galvenais diriģents. Latvijas Nacionālās operas viesdiriģents kopš 2009. gada. Piedalījies arī vairāku operu jauniestudējumos (Sergeja Prokofjeva "Mīla uz trim apelsīniem", Kristapa Pētersona "Mihails un Mihails spēlē šahu", 2014). Diriģents vairākkārt sadarbojies ar pūtēju orķestri "Rīga", diriģējis Siguldas Opermūzikas svētkos. Kritika un publika augstu novērtējusi Atvara sadarbību ar Lietuvas Valsts simfonisko orķestri, Bari simfonisko orķestri, Stambulas *Milli Reasürans* un *Philharmonie Südwestfalen*, un citiem. Lielās Mūzikas balvas 2010 laureāts ("Gada debija"), 2014 ("Gada uzvedums" – par operu "Mihails un Mihails spēlē šahu"), 2017 ("Gada koncerts" – 25. Liepājas Starptautiskā zvaigžņu festivāla atklāšanas koncerts). No 1997. līdz 2010. gadam darbojies kā profesionāls mežradznieks solo, kamermūzikā un orķestrī (tai skaitā bijis LNO orķestra mežragu grupas koncertmeistara vietnieks).

Izglītību ieguvis JVLMA profesora Arvīda Klišāna mežraga spēles klasē, profesora Jāņa Puriņa pūtēju orķestra diriģēšanas klasē un profesora Imanta Rešņa simfoniskā orķestra diriģēšanas klasē, kā arī pilnveidojies Berlīnes Mākslu universitātē pie profesora Luca Kēlera. Zināšanas papildinājis meistarklasēs pie Vasilija Sinaiska, Nēmes Jervi, Pāvo Jervi, Heinriha Šifa un citiem.

DITA KRENBERGA was the principal of the LNSO flute group from 2006 to 2018. Since the age of 11, she has been a participant and laureate of many international competitions. Winner of the Grand Music Award 2000 (for outstanding achievement in music) and 2017 (concert of the year for the opening concert of the 25th Liepāja International Stars Festival). In 2009, she was awarded the Order of the Three Stars, the highest state decoration in Latvia, for her exceptional contribution to music and promoting the name of Latvia in the world. Member of the Pēteris Vasks Foundation since 2011. Active soloist and chamber musician who has premiered several Latvian opuses for flute. From 2018, she teaches flute at Emīls Dārziņš Music School, the International Latvian Young Musicians Master Classes in Sigulda, as well as elsewhere in Latvia and abroad. Krenberga has studied flute with professor Imants Sneibis at Jāzeps Vītols Latvian Academy of Music (JVLAM), as well as with world renowned flautists James Galway, Aurèle Nicolet, and Alain Marion. She received the Leonard Bernstein scholarship for a course with Boston Symphony Orchestra at the Tanglewood Music Centre from 1989 to 1990, where she worked with maestro Leonard Bernstein, Seiji Ozawa, Yo-Yo Ma, and others.

OSKARS BOKANOVS has been the principal double bass of the Latvian National Symphony Orchestra since 2017. Lecturer at JVLAM. Winner of several international competitions. During his studies, Bokanovs received the JVLAM and Swedbank Annual Award for young musicians of 2014.

Former member of the Latvian National Opera and Ballet Orchestra. As a member of the *Kremerata Baltica* chamber orchestra, he has performed with Gidon Kremer, Martha Argerich, Mischa Maisky, and Mario Brunello, among others. Solo performances with the *Sinfonia concertante* orchestra and the JVLAM SO. He is the double bass player of the band *Arcandela*, as well as a founder member of the Riga Double Bass Quartet.

Oskars began his musical journey as a cellist at Emīls Dārziņš Music School. He started learning the double bass with Einārs Upatnieks, enrolled in the JVLAM, where he studied in the class of Sergejs Brīnums, and received a master's degree from the Janáček Academy of Music and Performing Arts in Brno, where he studied in the class of Miloslav Jelínek.

ATVARS LAKSTĪGALA was the principal conductor of the Liepāja Symphony Orchestra from 2010 to 2017. Since 2009, he has been a guest conductor at the Latvian National Opera. He has also taken part in several new opera productions (*The Love for Three Oranges* by Sergei Prokofiev, *Mikhail and Mikhail Play Chess* by Kristaps Pētersons, 2014). Lakstīgala has, on several occasions, worked together with the Orchestra RIGA and has conducted the Sigulda Opera Music Festival. Critics and audiences have highly appreciated Atvars' collaborations with the Lithuanian State Symphony Orchestra, Bari Symphony Orchestra, the Milli Reasürans Chamber Orchestra in Istanbul, and Philharmonie Südwestfalen, among others. Laureate of the Latvian Grand Music Award 2010 (best debut), 2014 (performance of the year for the opera *Mikhail and Mikhail Play Chess*), 2017 (concert of the year for the opening concert of the 25th Liepāja International Stars Festival). From 1997 to 2010, as a professional French horn player, he performed solos, chamber and orchestral music (including as the assistant principal of the French horn group of the Latvian National Opera Orchestra).

Lakstīgala studied at the JVLAM, where he graduated from the French horn class led by Prof. Arvīds Klišāns, the wind orchestra conducting class led by Prof. Jānis Puriņš, and the symphonic orchestra conducting class led by Prof. Imants Resnis, as well as at the Universität der Künste Berlin under professor and conductor Lutz Köhler. He further improved his conducting skills in masterclasses with Vassily Sinaisky, Neeme Järvi, Paavo Järvi, Heinrich Schiff, and other distinguished teachers.

LNSO ŠOVAKAR | LNSO TONIGHT

Pirmās vijoles | I violins
Raimonds Ozols, Sandis Šteinbergs, Aleksejs Bahirs, Inese Štrāle, Nellija Sarkisjana, Aija Frišenfelde, Vizma Laura Agloniete, Indulis Cintiņš, Oskars Siliņš, Konstantīns Paturskis, Rasa Pole, Lāsma Vītola

Otrās vijoles | II violins
Ilze Pence, Daina Birzniece, Tatjana Ostrovska, Raimonds Melderis, Anete Liberte, Ilze Ābola, Liene Briede, Undīne Cercina, Arta Lipora, Laila Lakstīgala

Alti | Violas
Ināra Brīnuma, Liene Martinsone, Inga Ozoliņa, Einārs Roževics, Ingars Ģirnis, Tatjana Ļebedeva, Jevgenija Gorbunova, Katrīna Anna Pelnēna

Čelli | Cellos
Ieva Upatniece, Lolita Lilje, Mareta Prikule, Zane Guļāne, Ainārs Paukšēns, Nadežda Jeraševa

Kontrabasi | Double basses
Raivo Ozols, Viktors Veļičko, Kristaps Pētersons, Dzintars Sabļins, Alise Broka, Dāvis Vilks

Flautas | Flutes
Tommāso Pratola, Ilze Urbāne, Anete Toča

Obojas | Oboes
Mārtiņš Dovmanis, Dainis Cimermanis

Klarnetes | Clarinets
Mārtiņš Circenis, Anna Marija Kubecka

Fagoti | Bassoons
Jānis Semjonovs, Reinis Burkins, Aleksandrs Žiguļičs

Mežragi | Horns
Artūrs Šults, Māris Evelons, Mikus Bankevics, Kalvis Etkins

Trompetes | Trumpets
Jenss Emīls Holmss, Dāvis Sedols, Guntis Supe

Tromboni | Trombones
Kaspars Majors, Arturs Bērziņš, Uldis Zilberts

Tuba | Tuba
Raivis Māgurs

Sitaminstrumenti | Percussion
Edgars Saksons, Edvards Paulis Muzikants, Mikus Bāliņš, Elīss Balceris

Arfa | Harp
Ieva Šablovska

Klavieres | Piano
Rihards Plešanovs